

Ἐμπειρική Δογματική Τόμος Β΄

Ἡ δημιουργία τοῦ κόσμου

Ἄσκοπός τῆς δημιουργίας

Στό ἐρώτημα, γιατί δημιουργήθηκε ὁ κόσμος ἀπό τόν Θεό, δίνονται πολλές ἀπαντήσεις. Μιά ἀπάντηση, πού τήν ἀνευρίσκουμε στήν πατερική διδασκαλία, εἶναι ὅτι ὁ κόσμος δημιουργήθηκε γιά τήν ἐνσάρκωση τοῦ Λόγου.

Αὐτό δέν σημαίνει ὅτι ἡ ἐνσάρκωση ἦταν ἀπαραίτητη ὡς μία πράξη «θεολογίας» καί τελειοποίησε τοῦ Θεοῦ, ἀλλά ἐφ' ὅσον ὁ Θεός ἦταν δημιουργός κατά βούληση καί θά δημιουργοῦσε τόν κόσμο, ὅπως θά δοῦμε πιο κάτω σχετικῶς μέ τούς λόγους τῶν ὄντων, γι' αὐτό ὁ συγκεκριμένος κόσμος ἔγινε μέ σκοπό τήν ἐνσάρκωση.

«Δέν ἔγινε ἡ ἐνσάρκωση γιά τήν σωτηρία, ἀλλά ἀπεφασίσθη ἡ ἐνσάρκωση, γι' αὐτό δημιουργήθηκε ὁ κόσμος καί παρεμβάλλεται ἡ πτώση καί ἡ σωτηρία· ἀλλά δέν εἶναι ἡ οὐσία τῆς ἐνσαρκώσεως καί τῆς δημιουργίας ἡ σωτηρία. Αὐτό τό βρίσκει σέ πολλούς Πατέρες κανεῖς.

ἌΟ Νικόδημος ὁ Ἄγιορείτης ἔχει γράψει κάτι ὠραῖα, γι' αὐτό τό πράγμα, στό Συμβουλευτικό του Ἐγχειρίδιο. Γράφει ἐκεῖ, σέ ἕνα κεφάλαιο περί τῆς Θεοτόκου, καί τά λέει πολύ ὠραῖα καί αὐτά εἶναι παρμένα ἀπό τούς Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας».

Βέβαια, γίνεται μία διάκριση μεταξύ δημιουργίας τοῦ κόσμου καί τελειώσεως τοῦ ἀνθρώπου.

«Ἄσκοπός τῆς δημιουργίας εἶναι ἡ ἐνσάρκωση, κατά τούς Πατέρας. Ἄ ἄνθρωπος ἐπλάσθη γιά τήν θέωση».

Δέν θά μπορούσε δέ νά ἐπιτευχθῆ ἡ θέωση, ἄν δέν ὑπῆρχε τό Πρόσωπο ἐκεῖνο στό ὅποιο θά ἐνωνόταν ἡ θεία μέ τήν ἀνθρωπίνη φύση, καί αὐτό τό Πρόσωπο

θά γινόταν τό πρωτότυπο τῆς θεώσεως τοῦ ἀνθρώπου. Πρόκειται γιά τόν Θεάνθρωπο Χριστό.

Ἡ ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ στήν κτίση

Δύο εἶναι τά βασικά δόγματα τῆς Ἐκκλησίας σχετικά μέ τήν κτίση. Τό πρῶτο, ὅτι ὁ Θεός δημιούργησε τήν κτίση ἐκ τοῦ μή ὄντος καί ὄχι ἀπό τίς δῆθεν ὑπάρχουσες ἰδέες, καί τό δεύτερο, ὅτι ὁ Θεός κυβερνᾷ, συντηρεῖ τήν κτίση καί προνοεῖ γι' αὐτήν μέ τήν ἄκτιστη ἐνέργειά Του καί ὄχι μέ κτιστούς νόμους.

Βεβαίως, μία εἶναι ἡ ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ, ἀλλά διακρίνεται σέ πολλές ἐνέργειες, ἀνάλογα μέ τά ἀποτελέσματα της, ἥτοι οὐσιοποιός, ζωοποιός, σοφοποιός, θεοποιός, καθώς ἐπίσης ὑπάρχει ἡ δημιουργική, συντηρητική, προνοητική, θεωτική ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ. Ὅλη ἡ κτίση μετέχει, ἀναλόγως, στήν ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ. Στό σημεῖο αὐτό, πού γίνεται λόγος γιά τήν ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ στήν κτίση, θά ἀναφερθοῦμε στήν δημιουργική ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ, καί ὄχι στήν θεωτική, στήν ὁποία μετέχουν οἱ ἄγγελοι καί οἱ ἅγιοι, ὅπως θά δοῦμε στήν συνέχεια.

«Ὅλα τά ὄντα μετέχουν στήν δημιουργική ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ, ὄχι στήν θεωτική».

Στήν θεοποιόθεωτική ἐνέργεια μετέχουν οἱ ἄγγελοι καί οἱ ἅγιοι. Στήν κτίση ὑπάρχει ἡ δημιουργική καί συνεκτική ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ.

«Δημιουργική εἶναι αὐτό πού φέρει σέ ὕπαρξη, συνεκτική εἶναι ἐκεῖνο πού συνέχει, συντηρητική δηλαδή. Ὅπως κάνει ὁ ὑδραυλικός, πού ἔρχεται στό σπίτι σου καί συντηρεῖ τούς σωλήνες».

Μέσα σέ ὄλο τό σύμπαν δέν ὑπάρχουν οἱ λεγόμενοι φυσικοί νόμοι, τούς ὁποίους, δῆθεν, ἔθεσε ὁ Θεός μέσα

στήν δημιουργία, καί στήν συνέχεια ἐγκατέλειψε τήν κτίση, ἀλλά οἱ φυσικοὶ λόγοι, ἡ ἄκτιστη ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ. Ὁ Χριστός ἀναφέρθηκε στό θέμα αὐτό, ὅταν εἶπε γιά τὰ πετεινά τοῦ οὐρανοῦ ὅτι «ὁ Πατήρ ὁ οὐράνιος τρέφει αὐτά», γιά τὰ κρίνα τοῦ ἀγροῦ, τὰ ὁποῖα ὁ Πατήρ ὁ οὐράνιος στολίζει καί τόν ἄνθρωπο, γιά τόν ὁποῖον ἐνδιαφέρεται προσωπικά (Ματθ. στ', 2633). Ἐπίσης, σέ αὐτό ἀναφέρεται ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ, «ὁ Πατήρ μου ἔως ἄρτι ἐργάζεται, καὶ ἐγὼ ἐργάζομαι» (Ἰω. ε', 17). Ἀκόμη, ὁ προοιμιακός ψαλμός, ὁ ργ' (103), ἔχει πολλές φράσεις πού δείχνουν τήν προσωπική παρέμβαση τοῦ Θεοῦ στήν κτίση: «ὁ ἐξαποστέλλων πηγὰς ἐν φάραγξιν», «ποτίζων ὄρη ἐκ τῶν ὑπερώων αὐτοῦ», «ὁ ἐξαποστέλλων χόρτον τοῖς κτήνεσι...» κλπ.

«Παντοῦ εἶναι ἡ ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ, εἶναι πανταχοῦ παροῦσα καί διαβρώνει τό σύμπαν».

Πολλοὶ Πατέρες, ἰδίως ὁ ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής, ὅταν ἀναφέρωνται στήν συνεκτική, συντηρητική ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ, πού βρίσκεται σέ ὅλη τήν κτίση, κάνουν λόγο γιά τούς «λόγους τῶν ὄντων». Αὐτοὶ οἱ «λόγοι τῶν ὄντων» δέν εἶναι τὰ ἀρχέτυπα τῶν ἰδεῶν, ὅπως ὑποστήριζαν οἱ ἀρχαῖοι φιλόσοφοι, ἀλλά ἡ δημιουργική καί συνεκτική ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ.

«Υπάρχει μιά διαφορά μεταξύ τῶν Πατέρων καί τοῦ Αὐγουστίνου, στό ἐξῆς: ὅτι ἐπειδὴ ὁ Αὐγουστίνος ταύτισε τήν δόξα τοῦ Θεοῦ μέ τὰ ἀρχέτυπα τοῦ Πλάτωνος καί μέ τὰ εἶδη τοῦ Πλάτωνος κλπ., ὁ φωτισμός γιά τόν Αὐγουστῖνο δέν ἦταν ἡ ἀέναος μνήμη τοῦ Θεοῦ μέσα στήν καρδιά, ἀλλά ἦταν ἡ ἐνόραση τῶν ἀρχετύπων στήν οὐσία τοῦ Θεοῦ, ὅταν κανεῖς συλλάβη μέ τό μυαλό του τὰ ἀρχέτυπα ἢ τὰ εἶδη.

Ἐδῶ πρέπει νά προσέξουμε, διότι τά ἀρχέτυπα, μερικές φορές, χρησιμοποιοῦνται ἀπ' τούς Πατέρες, ἀλλά τά ἀρχέτυπα γιά τούς Πατέρες εἶναι ἀνείδα, δέν εἶναι τά πλατωνικά εἶδη, ἐνῶ γιά τόν Αὐγουστῖνο εἶναι τά εἶδη πού ταυτίζονται μέ τά ἀρχέτυπα. Ἐδῶ, ἔχουμε τά εἶδη. Ἔχουμε τό rations, οἱ rations δηλαδή πού εἶναι οἱ λόγοι. Οἱ δικοί μας οἱ λόγοι, στά λατινικά, λέγονται οἱ rations. Ὁ Αὐγουστῖνος κάποτε-κάποτε ἀναφέρεται στίς rations.

Καλά, ἄν περιοριζόταν ἐκεῖ, θᾶταν ἐντάξει, αὐτή εἶναι ἡ διδασκαλία τῆς θρησκείας, γιατί πρέπει κανεῖς νά γνωρίση τούς λόγους τῶν ὄντων. Ἀλλά οἱ λόγοι τῶν ὄντων ὅμως, σ' ἐμᾶς, δέν εἶναι ἀρχέτυπα εἶδη, δέν εἶναι εἶδη αὐτά τά πράγματα, ἀλλά εἶναι θεῖα θελήματα, εἶναι προορισμοί κλπ., θεῖα θελήματα εἶναι αὐτά. Γιά τόν Πλάτωνα δέν εἶναι θεῖα θελήματα. Γιά τόν Πλάτωνα εἶναι αὐτά τῶν ὁποίων εἶναι ὁ κόσμος ἀντιγραφή. Δηλαδή, εἶναι τό εἶδος ἄνθρωπος καί ἐμεῖς εἴμαστε ἀντιγραφή τῆς ιδέας τοῦ ἀνθρώπου. Ναί, ἀλλά ὁ ἄνθρωπος δέν εἶναι ἀντιγραφή τῶν λόγων τῶν ὄντων. Διότι οἱ λόγοι τῶν ὄντων εἶναι ἀνείδει, δέν ἔχουν εἶδος. Δέν ἔχουν καμμία ὁμοιότητα μέ τά κτίσματα οἱ λόγοι τῶν ὄντων, στήν πατερική γραμματεία».

Τό σημαντικό, ὅμως, εἶναι ὅτι ἡ διδασκαλία τῶν Πατέρων γιά τούς λόγους τῶν ὄντων δέν ἦταν στοχαστική, λογικοκρατούμενη, ἀλλά ἐμπειρική, διότι οἱ ἴδιοι ἔφθασαν κάποτε, μέ τήν φωτιστική καί θεοποιό ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ, νά δοῦν τήν συντηρητική καί προνοητική ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ στήν κτίση, πράγμα πού λέγεται φυσική θεωρία.

«Ὁ ἄνθρωπος, ὅταν βρίσκεται στόν φωτισμό, ἀποκτᾶ

τήν φυσική θεωρία τῶν ὄντων, δηλαδή, μέσα στήν κτίση βλέπει τήν ἄκτιστη ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ. Ἔχοντας ὁ φωτισμένος τήν ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ μέσα του, βλέπει τήν ἐνέργεια τοῦ Ἁγίου Πνεύματος σέ ὅλα τά κτίσματα».

Βέβαια, ὑπάρχουν βαθμοί πνευματικῆς γνώσεως, ἀνάλογα μέ τήν πνευματική κατάσταση τοῦ ἀνθρώπου.

«Ἡ μία εἶναι ὅταν τό βλέπης διά τῆς πίστεως, δηλαδή καταλαβαίνεις τήν ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ μέσα στήν κτίση ὅταν ἀποδέχεσαι τήν διδασκαλία τῶν ἁγίων. Καί ἡ ἄλλη εἶναι ὅταν βλέπης τήν ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ μέσα στήν κτίση, ὅταν μετέχης τῆς φωτιστικῆς ἐνεργείας τοῦ Θεοῦ».

Ἡ Ἐκκλησία ὡς Σῶμα Χριστοῦ καί κοινωνία θεώσεως

Ἡ πνευματική τελείωση τῶν Χριστιανῶν

Ἡ ἐμπειρία τοῦ φωτισμοῦ τοῦ νοῦ βιώνεται μέ τήν νοερά προσευχή, διότι ἐάν ὁ ἄνθρωπος «ἔχη φώτιση, ἔχει νοερά προσευχή».

«Ἔχουμε θεοπνεύστους, αὐτούς οἱ ὁποῖοι εὐρίσκονται στήν κατάσταση φωτισμοῦ, αὐτοί πού ἔχουν τήν νοερά εὐχή, τήν εὐχή τοῦ Ἁγίου Πνεύματος μέσα στήν καρδιά. Γιατί εἶναι αὐτοί θεόπνευστοι; Διότι τό ἴδιο τό Ἅγιον Πνεῦμα προσεύχεται μέσα τους. Ἐφ' ὅσον δέν εἶναι δική τους ἡ προσευχή αὐτή δηλαδή, εἶναι τό Πνεῦμα πού προσευχόταν μέσα τους. Καί αὐτό εἶναι θεοπνευστία. Καί αὐτά τά δύο μαζί στήν ἐκκλησιαστική ὀρολογία λέγονται θεωρία».

«Γιά τούς Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, ὁ φωτισμός ἀποτελεῖται ἀπό ρήματα καί νοήματα, ἀλλά ὑπό μορφή προσευχῆς. Ὅποτε, μέσα στίς προσευχές, στήν

κατάσταση τοῦ φωτισμοῦ ὑπάρχουν τὰ ρήματα καί τὰ νοήματα. Καί ὁ ἄνθρωπος ὁ ὁποῖος ἔχει τήν προσευχή τῆς καταστάσεως τοῦ φωτισμοῦ, δηλαδή τήν νοερά προσευχή στήν καρδιά, αὐτή ἡ προσευχή φωτίζει τόν νοῦ τοῦ ἀνθρώπου, βλέπει διά τῆς πίστεως πλέον, μέ τήν μαρτυρία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, πράγματα μέσα στήν καρδιά του τά ὁποῖα πρίν δέν τά ἔβλεπε, ἀλλά τά βλέπει διά τῆς πίστεως αὐτά τά πράγματα καί κατανοεῖ πνευματικά, ὄχι φιλοσοφικά, τά ρητά καί τὰ νοήματα.

Διαβάζει τήν Ἁγία Γραφή, ἔχει κατανόηση τῶν ρητῶν καί τῶν νοημάτων, ὄχι ἐξ ἐπόψεως φιλοσοφικῆς μεθόδου, ἀλλά ἐξ ἐπόψεως μεθοδολογίας. Γιατί; Διότι τά ρητά καί τὰ νοήματα θεωροῦνται ὡς φάρμακα τοῦ ἀνθρώπου. Δηλαδή, ὅπως ὁ ἄνθρωπος ἔχει φάρμακα, ἀφοῦ εἶναι ἄρρωστος, ὅταν φθάση στήν υγεία, καταργεῖ τά φάρμακα. Δέν εἶν' ἔτσι; Δέν δίνουμε στούς υγιεῖς ἀνθρώπους φάρμακα, τά δίνουμε στούς ἀρρώστους, διότι εἶναι ἄρρωστοι. Καί ἐπειδή ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἄρρωστος, γι' αὐτό καί ἔχει τό φάρμακο τοῦ φωτισμοῦ δηλαδή. Καί ὁ φωτισμός αὐτός ἀποτελεῖται ἀπό ρητά καί νοήματα ὑπό μορφήν προσευχῆς, ἀδιαλείπτου προσευχῆς στήν καρδιά.

Λοιπόν, αὐτή ἡ κατάσταση τοῦ φωτισμοῦ εἶναι ἡ ἐπαφή τοῦ ἀνθρώπου μέ τόν Θεό, εἶναι ἡ πρώτη κοινωνία μέ τόν Θεό, ὅποτε ὁ ἄνθρωπος γίνεται ναός τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Γιατί; Διότι τό Ἅγιον Πνεῦμα προσεύχεται μέσα στήν καρδιά.

Ἄν πάρετε τίς ἐπιστολές τοῦ Ἀποστόλου Παύλου καί τίς διαβάσετε ἀπό αὐτῆς τῆς ἐπόψεως, σιγά-σιγά θά καταλάβετε ὅτι αὐτή εἶναι ἡ πραγματικότητα κατά τόν Ἀπόστολο Παῦλο. Καί ὅταν μιλάη περί γλωσσολαλίας

αυτό έννοεῖ. Ὅταν λέη προσεύξομαι τῷ νοί (Α΄ Κορ. ιδ΄, 15), σημαίνει θά προσευχηθῶ λογικῶς, διότι ἔχουμε καί τήν λογική προσευχή, ἀλλά θά προσευχηθῶ καί πνευματικῶς, νοερῶς δηλαδή. Καί μέ τήν καρδιά προσεύχεται ἀδιαλείπτως ὅλο τό εἰκοσιτετράωρο, ἐνῶ μέ τήν λογική προσεύχεται ὁ ἄνθρωπος κάποτε-κάποτε, διότι τίς ἄλλες ὥρες ἡ λογική εἶναι ἀπησχολημένη μέ καθημερινές δουλειές».

Ἐνῶ ἡ νοερά προσευχή στόν ἐνήλικα ἐνεργεῖ μέ λέξεις πού γνωρίζει, ἐν τούτοις στά μωρά παιδιά ἐνεργεῖ χωρίς λέξεις καί χωρίς λόγια. Ὁ νοῦς προσεύχεται μέ τίς λέξεις πού προσφέρει ἡ λογική. Ὅταν, ὅμως, ἡ λογική στά μωρά παιδιά δέν ἔχη ὀλοκληρωμένες λέξεις, τότε ὁ νοῦς προσεύχεται μέ τόν τρόπο πού ἐκφράζεται ἡ μή ἀπληρτισμένη ἀκόμη λογική τοῦ παιδιοῦ.

«Δέν ἔχει σχέση ποιὰ εἶναι ἡ μορφή τῶν λέξεων, ἀρκεῖ νά εἶναι ἀπό ψαλμούς, ἀπό εὐχές τῆς Ἐκκλησίας κλπ. Τό ἴδιο πού ἐσύ λές μέ τήν λογική σου, μέ αὐτό τό ἴδιο τό Ἅγιον Πνεῦμα προσεύχεται. Ὅπως τό μωρό παιδί δέν ἔχει ἀκόμα συνειδητοποιήσει λέξεις. Στό μωρό, ὅταν γίνεται ἡ φώτιση, γίνεται χωρίς τά λόγια, δέν εἶναι ἀνάγκη νά εἶναι λόγια αὐτά, ἀπλῶς ἡ μνήμη ὑπάρχει. Ὅποτε, τά μωρά ἔχουν τήν μνήμη αὐτή. Γι' αὐτό καί ὅταν πάρετε ἕνα μωρό καί τό διδάξετε καί λογικά νά πιστεύη, μπορεῖ νά εἶναι ἅγιο. Στά δύο μέ τρία του χρόνια μπορεῖς νά διδάξης καί νοερά προσευχή».

Πάντως, ἡ νοερά εὐχή στήν καρδιά δέν εἶναι ἕνα συναισθηματικό γεγονός, ἀλλά εἶναι ἐμπειρία πραγματική.

«Ἡ εὐχή μέσα στήν καρδιά εἶναι ἐμπειρικό φαινόμενο, διότι ὁ ἄνθρωπος, ὅταν ἔχη τήν εὐχή μέσα στήν καρδιά

του, τήν ἀκούει, δηλαδή εἶναι μάρτυς ὅτι ἔχει αὐτή τήν ἐμπειρία, δέν εἶναι μιὰ φαντασία, δηλαδή. Ὁ φωτισμός εἶναι ἐμπειρία, ἢ θέωση εἶναι ἐμπειρία.

Μετά ἔχουμε καί ἕνα ἄλλο φαινόμενο, μιάν ἄλλη ὄψη τοῦ θέματος. Εἶναι τό θρησκευτικό μέρος τοῦ θέματος. Ὁ ἄνθρωπος ἔχει τήν ἐνέργεια πού τήν λέμε νοερά ἐνέργεια καί δέν εἶναι λογική ἐνέργεια. Ἡ λογική ἐνέργεια ἔχει ὡς κέντρο τό νευρολογικό σύστημα, ἢ νοερά ἐνέργεια ὡς κέντρο ἔχει τήν καρδιά τοῦ ἀνθρώπου. Ὡστε, ὅταν χωρισθῇ ἡ νοερά ἐνέργεια ἀπό τήν λογική ἐνέργεια καί ἔχη τήν εὐχή καί εἶναι περιορισμένη ἢ νοερά ἐνέργεια στόν χῶρο τῆς καρδιάς, καί κάθετα ἢ καρδιά καί κἀνη τόν παπά καί τόν ψάλτη, δηλαδή, ὅλο τό εἰκοσιτετράωρο, τότε ἔχουμε τόν ἄνθρωπο ναό τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἐξ αἰτίας αὐτῆς τῆς ἐμπειρίας».

«Νά φεύγουν οἱ λογισμοί καί νά τεθῇ ὁ ἄνθρωπος ὑπό τήν ἐπίβλεψη ἑνός Πνευματικοῦ, ὁ ὁποῖος νά μπορέση νά τόν ὀδηγήσῃ, ὥστε νά γίνῃ πραγματικά ναός τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καί νά φθάσῃ στό νά ἔχη τήν νοερά εὐχή μέσα στήν καρδιά του, δηλαδή, καί ἔτσι νά γίνῃ ναός τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Καί αὐτός εἶναι ὁ κυρίως φωτισμός στους Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ εὐχή, δηλαδή ἡ κατάσταση τῆς εὐχῆς, αὐτός εἶναι ὁ φωτισμός.

Καί ὅταν εὐρίσκεται σέ αὐτήν τήν κατάσταση, τότε ἡ εὐχή ἢ ἡ προσευχή μπορεῖ νά εἶναι ὀλόκληρη, μπορεῖ νά μὴν εἶναι. Στήν ἀρχαία Ἐκκλησία δέν ἦταν μόνον ἄς ποῦμε τό Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ ἐλέησόν με τόν ἁμαρτωλόν κλπ. Στήν Δύση ἡ νοερά εὐχή γινόταν μέ ψαλμούς τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Καί φαίνεται ἀπό τόν Ἀπόστολο Παῦλο, στήν πρὸς Ἐφεσίους, πού λέει ἄδοντες καί ψάλλοντες ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν τῷ Κυρίῳ

(Έφ. ε', 19). Έκει ἄδοντες καί ψάλλοντες δέν εἶναι τό μοντέρνο ψάλσιμο πού γίνεται στήν Ἐκκλησία. Διότι στήν ἀρχαία Ἐκκλησία λέγεται ψάλτης, ἐπειδή ἔλεγε τούς ψαλμούς. Καί ἀπό ἐκεῖ εἶναι ὁ ψάλτης, εἶναι ἐκεῖνος πού λέει ψαλμούς. Ὅποτε, ὅταν λήη ἄδοντες καί ψάλλοντες, σήμερα θά λέγαμε μόνον ψάλλοντες δηλαδή δέν θά λέγαμε ἄδοντες. Ψάλλοντες θά λέγαμε καί αὐτό εἶναι καί τό ἄδοντες μέσα σήμερα. Τότε ὁμως ὑπῆρχε διάκριση, ἄδοντες καί ψάλλοντες. Τό ψάλλοντες εἶναι οἱ ψαλμοί».

«Καί ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἀποκατασταθῆ σέ αὐτή τήν κατάσταση, τότε εἶναι φωτισμένος καί τότε γίνεται φυσιολογικός, ἔχει κοινωνία μέ τόν Θεό. Αὐτός εἶναι ὁ ναός τοῦ Θεοῦ».

Μερικοί κάνουν σύγχυση μεταξύ τῆς λογικῆς καί τῆς νοεράς προσευχῆς. Ἡ προσευχή μέ τό κομποσχοῖνι δέν εἶναι νοερά προσευχή.

«Ἔχω ἀκούσει, δηλαδή μοναχές, πού λένε: τώρα θά κάνω νοερά προσευχή. Δηλαδή, ἔχουν καθίσει κάτω, πιάνουν τό κομποσχοῖνι καί νομίζουν αὐτό εἶναι νοερά προσευχή, δηλαδή. Ἀρκεῖ νά κάνουν κομποσχοῖνι, ἔχουν νοερά προσευχή. Δέν καταλαβαίνουν ὅτι ἡ εὐχή πρέπει νά εἶναι καί στήν καρδιά καί ὄχι μόνο στό κομποσχοῖνι καί στό μυαλό. Διότι δέν ξέρουν τήν διαφορά μεταξύ λογικῆς λατρείας καί νοεράς λατρείας. Δέν εἶναι τό ἴδιο πράγμα. Ἄλλο τό ἕνα, ἄλλο τό ἄλλο».

Στήν ἀρχή ξεκινᾷ κανεῖς μέ τήν ἐπανάληψη τῆς εὐχῆς, «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, Υἱέ τοῦ Θεοῦ, ἐλέησόν με», μέ τό στόμα, τήν λογική, καί κάποτε ἡ εὐχή εἰσέρχεται στήν καρδιά.

Ἡ μετὰ θάνατον ζωὴ

Παράδεισος καὶ Κόλαση

«Ἡ Ἐκκλησία δέν στέλνει κανέναν στὸν Παράδεισο ἢ στὴν Κόλαση, ἀλλὰ προετοιμάζει τοὺς πιστοὺς γιὰ τὴν θεὰ τοῦ Χριστοῦ ἐν δόξῃ τὴν ὁποίαν θὰ ἔχουν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι. Ὁ Θεὸς ἀγαπᾷ τὸν κολασμένο τόσο ὅσον καὶ τοὺς ἁγίους. Θέλει τὴν θεραπεία ὅλων, ἀλλὰ ὅλοι δέν δέχονται τὴν θεραπεία πού Αὐτός προσφέρει».

Ἔτσι, ὁ Παράδεισος καὶ ἡ Κόλαση δέν ὑφίστανται ἐξ ἐπόψεως τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ ἐξ ἐπόψεως τῶν ἀνθρώπων. Ὁ Θεὸς θὰ ἀγαπᾷ ἐξ ἴσου ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, θὰ στέλῃ τὴν Χάρη Του σέ ὅλους, ἀφοῦ Αὐτός «τόν ἥλιον αὐτοῦ ἀνατέλλει ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς καὶ βρέχει ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους» (Ματθ. ε', 45). Ἀλλὰ ὁ ἄνθρωπος δέν θὰ δέχεται κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο τὴν Χάρη τοῦ Θεοῦ· οἱ μὲν θὰ βλέπουν τὸν Θεό ὡς Φῶς καὶ οἱ ἄλλοι ὡς πῦρ. Θὰ συμβαίνει ὅ,τι γίνεται μέ τὴν θεία Κοινωνία. Γιὰ ὅσους προετοιμάζονται κατάλληλα, ἡ θεία Κοινωνία γίνεται «εἰς ζωὴν αἰώνιον», γιὰ ὅσους δέν ἔχουν καθαρθῆ, ἡ θεία Κοινωνία γίνεται «εἰς κρίμα καὶ κατάκριμα».

«Παράδεισος καὶ Κόλαση εἶναι τό ἴδιο πράγμα. Παράδεισος τί εἶναι; Νά βλέπῃς τὸν Θεό, νά βλέπῃς τὴν δόξα τοῦ Θεοῦ. Καὶ νά βλέπῃς ὅλα τὰ κτίσματα μέσα στὴν δόξα τοῦ Θεοῦ. Πλήρης ὁ οὐρανός καὶ ἡ γῆ τῆς δόξης σου. Νά βλέπῃ κανεὶς αὐτὴ τὴν δόξα τοῦ Θεοῦ, πού διαβρώνει καὶ διαπερνάει τό σύμπαν. Τό νά βλέπῃς αὐτό, αὐτό εἶναι ὁ Παράδεισος. Ἀλλὰ, τό νά βλέπῃς αὐτό, χωρὶς νά εἶσαι προετοιμασμένος, βλέπεις τὴν ἴδια δόξα τοῦ Θεοῦ, χωρὶς νά ἔχῃς ἀγάπη καὶ ἀντὶ νά βλέπῃς τὴν δόξα, βλέπεις «πῦρ καταναλίσκον». Διότι Κόλαση εἶναι ὁ ἴδιος ὁ Θεός. Δέν ὑπάρχει διαφορά.

Ποιά είναι η διαφορά; Ὁ προετοιμασμένος καταλλήλως βλέπει τόν Θεό ὡς δόξα καί ὁ ἄλλος, ὁ ὁποῖος δέν εἶναι προετοιμασμένος, δέν ἔχει μετάνοια, δέν ἔχει θεοπτία, καί αὐτός βλέπει τόν Θεό, ἀλλά τόν βλέπει ὡς πῦρ καταναλίσκον. Αὐτό εἶναι τό πῦρ τῆς Κολάσεως.

Ὅποτε, Παράδεισος καί Κόλαση δέν εἶναι δύο διαφορετικά μέρη. Καί οὔτε εἶναι ὁ παπάς ἐκεῖνος πού κόβει εἰσιτήρια γιά τόν Παράδεισο. Διότι, ὅλοι θά δοῦμε τήν δόξα τοῦ Θεοῦ, ἀνεξάρτητα ἀπό τούς παπάδες καί τούς δεσποτάδες. Ἡ δουλειά τοῦ παπά καί τοῦ δεσπότη καί τοῦ Κλήρου καί τοῦ Πνευματικοῦ εἶναι ἡ θεραπεία, ὥστε, ὅταν δοῦμε τήν δόξα, νά δοῦμε Φῶς, Φῶς, Φῶς καί ὄχι φωτιά. Αὐτή ἡ θεραπεία, αὐτή εἶναι ἡ δουλειά. Ὅποτε δέν εἶναι ἡ δουλειά τῶν Ἱερέων νά κάνουν μυστήρια καί τήν θεραπεία νά τήν κάνη ὁ Θεός στήν ἄλλη ζωή.

Εἶναι σάν νά πᾶμε στό γιαντρό καί νά τοῦ ποῦμε ὅτι πονᾶμε κάπου, νά μᾶς διαβάση μιά εὐχή ὁ γιαντρός γιά νά γίνουμε καλά στήν ἄλλη ζωή. Ἐκεῖ εἶναι ἡ θεραπεία τοῦ γιαντροῦ; Ὁχι. Καί οἱ Πατέρες λένε πώς ἐδῶ πρέπει νά γίνη ἡ θεραπεία μας. Μετά τόν θάνατο οὐκ ἔστι μετάνοια. Τώρα εἶναι. Εἴτε θά θεραπευθοῦμε ἐδῶ εἴτε ὄχι. Ὅταν πᾶς ἐκεῖ, θά βλέπης τόν Θεό ὡς πῦρ, τό ὁποῖο εἶναι ἕνα εἶδος σωτηρίας, διότι θά διατηρηθῇ ὁ ἄνθρωπος, ἀλλά δέν εἶναι ὅμως ἡ θέωση».

«Καί ἔχουμε πεῖ σέ ἄλλα μαθήματα ὅτι, κατά τούς Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, Παράδεισος καί Κόλαση εἶναι τό ἴδιο πράγμα. Παράδεισος εἶναι ἡ δόξα τοῦ Θεοῦ, Κόλαση εἶναι ἡ δόξα τοῦ Θεοῦ, ἀλλά οἱ μὲν θεοῦμενοι βλέπουν τήν δόξα ὡς δόξα καί οἱ κολασμένοι τήν ἴδια τήν δόξα τήν βλέπουν ὡς πῦρ αἰώνιο καί σκότος

ἐξώτερον. Πῦρ αἰώνιο καί σκότος ἐξώτερον. Ὅποτε, τό ἴδιο φῶς καί φωτίζει, ἀλλά καί καίει. Εἶναι καί πῦρ καταναλίσκον καί φῶς φωτίζον πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τόν κόσμον (Ἰω. α', 9).

Ἡ διαφορὰ εἶναι ἡ ἐξῆς: ὅτι ὁποῖος φθάσει καί βλέπει τήν δόξα τοῦ Θεοῦ καί ἔχει περάσει ἀπό τήν κάθαρση τῆς καρδιᾶς καί ἔχει φθάσει στόν φωτισμό, αὐτός ὁ φωτισμένος, ὅταν δῆ τήν δόξα τοῦ Θεοῦ, βλέπει τήν δόξα ὡς Φῶς. Καί ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος δέν ἔχει φθάσει στόν φωτισμό, πού δέν ἔχει φωτισμό μέσα του, σημαίνει ὅτι ὅταν αὐτός δῆ τό Φῶς αὐτό, τό βλέπει ὡς πῦρ καταναλίσκον. Ἄντί νά βλέπη τόν Θεό ὡς Φῶς, τόν Θεό τόν βλέπει ὡς πῦρ καταναλίσκον, δηλαδή».